

รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท
Knowledge Management Model for Cultural Tourism Development Homestay Style of
Phu Tai Ethnic Group

บุญช่วย มหิวรรณ¹, วิมลมาศ ปฐมวนิชกุล² และ ทิพาพร สุจารย์³

Boonchuay Mahiwan¹, Wimonmas Pathomvanichkul² and Tipaporn Sujaree³

¹นักศึกษาปริญญาเอก (การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{1,2}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,

¹PhD. Student, Doctor of Philosophy (Educational Management for Local Development), Rajabhat Maha Sarakham University

^{1,2} Faculty of Education Rajabhat Maha Sarakham University

¹E-mail : fhh92539@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4813-5735>

²Email: wimonmat@rmu.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5217-5601>

³Email: Tipaporn.s012501@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0411-5174>

Received 03/10/2022

Revised 31/11/2022

Accepted 03/11/2022

บทคัดย่อ

นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยปี พ.ศ. 2560-2564 ที่สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติดังจะเห็นได้จากการส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สร้างงานให้กับประชาชนและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ ซึ่งโฮมสเตย์เป็นธุรกิจที่ให้บริการด้านที่พักและนำเที่ยวแบบสัมผัสวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นได้สัมผัสธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของชุมชนอย่างใกล้ชิด ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการจัดบริการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท (2) ศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท (3) สังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ทำการวิจัยเป็นพื้นที่ที่เป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมที่เป็นชาวผู้ไทจำนวน 8 ชุมชน ของจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดมุกดาหาร ได้มาจากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า (1) การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวมีการจัดการความรู้ 4 ด้าน คือ 1.1) ด้านทรัพยากรชุมชนชาวผู้ไท 1.2) ด้านการสร้างกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว 1.3) ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย และ 1.4) ด้านการบริหารจัดการรายได้และผลประโยชน์ (2) ปัจจัยเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการความรู้ ได้แก่ 2.1) สภาพบริบทชุมชนชาวผู้ไท 2.2) บทบาทภาวะผู้นำ 2.3)

[115]

Citation: บุญช่วย มหิวรรณ, วิมลมาศ ปฐมวนิชกุล และ ทิพาพร สุจารย์. (2565). รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท.

วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2 (6), 115-134

Mahiwan, B., Pathomvanichkul, W., & Sujaree, T., (2022). Knowledge Management Model for Cultural Tourism Development Homestay Style of Phu

Tai Ethnic Group. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 2 (6), 115-134; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.138>

การบริหารจัดการความรู้ขององค์กร 2.4) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 2.5) เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการความรู้ 2.6) การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และ 2.7) การได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการภายนอก และ (3) รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย พบว่า ชุมชนชาวผู้ไทที่สามารถจัดการความรู้ได้ในระดับดี จะมีรูปแบบขั้นตอนการจัดการความรู้ ครบทั้ง 6 ขั้นตอน คือ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การถ่ายทอดความรู้ การจัดเก็บความรู้ การใช้ความรู้ และการประเมินผลการจัดการความรู้

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการความรู้; การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม; กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

Abstract

The tourism promotion policies of the tourism authority of Thailand 2017-2021, are consistent with national guidelines, as can be seen from the promotion of tourism as an essential tool in solving economic problems. create jobs for people and increase income for the country. the homestay is a business that provides accommodation and tours in a way that allows you to experience the local people's way of life and closely experience the nature, environment, culture, traditions, and values of the community. these are essential factors contributing to the provision of ecotourism business services. Thus, this research was to (1) Study the model of knowledge management for the development of homestay cultural tourism of the Phu Tai ethnic group; (2) Study the factors and conditions related to the knowledge management model for the development of cultural tourism. (3) Synthesize a model of knowledge management for the development of homestay cultural tourism of the Phu Tai ethnic group that is suitable for the Thai social context. By using a qualitative research model, the research area is an area of 8 Phu Tai cultural villages in Roi Et Province, Kalasin and Mukdahan provinces which derived by specific selection. The tools used were questionnaires and interview forms. The data were analyzed by descriptive statistics. The results of the research found that (1) knowledge management for tourism development has 4 aspects of knowledge management, namely: 1) the resources for the Phu Tai community, 2) creating activities and learning processes for tourists, 3) managing the network, and 4) income and benefits management; (2) Conditional factors affecting the knowledge management model, namely 1) the context of the Phu Tai community 2) the role of leadership 3) the organization's knowledge management 4) being a learning organization 5) the technology and

tools used in knowledge management; 6) the support of government agencies, and 7) the support of external academics. And (3) Knowledge management model for cultural tourism development homestay style of Phu Tai ethnic group appropriate to the Thai social context was found that the Phu Tai community that was able to manage knowledge at a good level had 6 stages: seeking knowledge, knowledge building, knowledge transfer, knowledge storage, using knowledge, and assessment of knowledge management.

Keywords: Knowledge Management Model; Cultural Tourism; Phu Tai Ethnic Group

บทนำ

นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2560-2564) จากนโยบายระดับชาติของกระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา ที่กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวในภาพกว้างจึงกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยปี พ.ศ. 2560-2564 ที่สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติดังจะเห็นได้จากการส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สร้างงานให้กับประชาชนและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ รวมทั้งการส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั่วทุกภูมิภาคตามนโยบายของรัฐโดยส่งเสริมการพัฒนาการดำเนินการด้านการตลาดเชิงรุก การเพิ่มตลาดใหม่และตลาดเฉพาะกลุ่ม เพื่อเร่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศที่มีคุณภาพเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยและกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวชาวไทยท่องเที่ยวภายในประเทศ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งกำหนดจุดขายของประเทศไทย (Positioning Thailand) ให้มีความชัดเจนภาครัฐเห็นว่ากลยุทธ์เชิงรุกจะสำเร็จได้ต้องส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกับทุกฝ่ายทั้งในระดับประเทศ และระดับต่างประเทศในการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวร่วมกันจัดอุปสรรคทาง การท่องเที่ยวและร่วมมือเพื่อก้าวสู่ศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย ที่สำคัญภาครัฐ ได้มีนโยบายมุ่งพัฒนาองค์ระบบบริหารจัดการและเสริมสร้างบุคลากรแห่งการขับเคลื่อน (Driving Force) ซึ่งมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานและมีศักยภาพทางการแข่งขันระดับนานาชาติ ภายใต้หลักธรรมาภิบาลรวมทั้งพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรในบทบาทเชิงวิชาการและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการตลาดในโลกยุคโลกาภิวัตน์ การสื่อสารที่ทันสมัยเป็นปัจจัยสำคัญ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงมีนโยบายเร่งพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว และร่วมมือเพื่อก้าวสู่ศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย ที่สำคัญภาครัฐได้มีนโยบายมุ่งพัฒนาองค์ระบบบริหารจัดการและเสริมสร้างบุคลากรแห่งการขับเคลื่อนซึ่งมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานและมีศักยภาพทางการแข่งขันระดับนานาชาติภายใต้หลักธรรมาภิบาล รวมทั้งพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรในบทบาทเชิงวิชาการและองค์ความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับการตลาดและในโลกยุคโลกาภิวัตน์ การสื่อสารที่ทันสมัย เป็นปัจจัยสำคัญ ในการ ส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงมีนโยบายเร่งพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการท่องเที่ยว (E-

[117]

Citation: บุญช่วย มหิวรรณ, วิมลมาศ ปฐมวนิชกุล และ ทิพาพร สุจารี. (2565). รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท.

วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2 (6), 115-134

Mahiwan, B., Pathomvanichkul, W., & Sujaree, T., (2022). Knowledge Management Model for Cultural Tourism Development Homestay Style of Phu Tai Ethnic Group. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 2 (6), 115-134; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.138>

TOURISM) เพื่อรับรองการทำธุรกรรมบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและการดำเนินการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการดำเนินงานด้านการตลาดด้วยระบบสารสนเทศ โดยมีกลไกในการควบคุม และป้องปรามเพื่อเป็นหลักประกันในการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560)

การนำแนวคิดการจัดการความรู้มาใช้ในการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ นั้นมีเป้าหมายรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันออกไป เช่น 1) ภาคเอกชนมีการจัดการความรู้โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ผลทางธุรกิจ และมีตัวขับเคลื่อนสำคัญคือผู้นำองค์กร 2) ภาคราชการนำการจัดการความรู้มาบูรณาการการทำงานซึ่งมีลักษณะและวิธีการดำเนินงานที่หลากหลายภายใต้บริบทที่ถูกกระตุ้นหรือขับเคลื่อนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 3) ภาคประชาสังคมมีการนำแนวคิดการจัดการความรู้มาใช้ในการขับเคลื่อนงาน เริ่มแรกอาจจะไม่ได้เรียกว่าการจัดการความรู้ ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานอาจจะไม่รู้จักเครื่องมือการจัดการความรู้ว่ามีลักษณะหรือรูปแบบว่าเป็นอย่างไรเพียงแต่ลักษณะและวิธีการทำงานมีลักษณะเป็นกระบวนการขับเคลื่อนงานให้ประสบความสำเร็จ และมีการพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานไปสู่การเป็นวงจรการเรียนรู้ที่สามารถนำองค์ความรู้มาปรับปรุงและพัฒนางานที่ปฏิบัติอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารูปแบบการจัดการความรู้ทั้ง 3 ภาคส่วนนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปโดยมีแนวคิดและเครื่องมือการจัดการความรู้จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ เป็นเครื่องมือที่สร้างสรรค์องค์ความรู้ผ่านการทำงาน (Interactive Learning through Action) โดยมีการรวบรวม การจัดระบบ มีการจัดเก็บและสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ได้ตลอด และต้องมีการแบ่งปันความรู้เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน โดยมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ผลสัมฤทธิ์ของงานและการปรับปรุงคุณภาพขององค์กร (ประภาพรณ อุณอบ, 2549)

โฮมสเตย์เป็นธุรกิจที่ให้บริการด้านที่พักและนำเที่ยวแบบสัมผัสวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นได้สัมผัสธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของชุมชนอย่างใกล้ชิด ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการจัดบริการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากนักท่องเที่ยวสามารถใช้เวลาที่พักในท้องถิ่นนั้นศึกษาและเรียนรู้ถึงความเป็นอยู่และการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่จึงนับเป็นจุดขายที่มีเสน่ห์ดึงดูดลูกค้าของธุรกิจโฮมสเตย์เป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับในแต่ละช่วงในรอบ 1 ปี นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการจะได้รับบริการเสริมในรูปแบบการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลายไม่ซ้ำกันขึ้นอยู่กับช่วงฤดูกาลที่นักท่องเที่ยวไปพัก โดยมีกิจกรรมที่น่าสนใจ นักท่องเที่ยวได้แสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่และแตกต่างจากการท่องเที่ยวในรูปแบบเดิม ๆ การได้พักอาศัยกับเจ้าของบ้าน เพื่อเปิดใจเรียนรู้และเข้าใจชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ อาชีพของคนในท้องถิ่น รวมทั้งตระหนักถึงการร่วมกันรักษาและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้คงอยู่ นับเป็นการใช้เวลาในการท่องเที่ยวพักผ่อนอย่างมีคุณค่า (สงกรานต์ ถุงแก้ว, 2550; ณัฐชา ธนาภรณ์และคณะ, 2564) โฮมสเตย์จึงเป็นที่พักแรมรูปแบบหนึ่งสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย ทั้งความหมายที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันไป ดังเช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้ให้ความหมายว่า โฮมสเตย์เป็นที่พักแรมโดยที่ผู้พักแรมได้พักอาศัยร่วมกับเจ้าของบ้าน เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้าน ทั้งนี้นักท่องเที่ยวจะต้องจ่ายค่าตอบแทนให้แก่เจ้าของบ้านอย่าง

เหมาะสม และเป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 แต่ด้วยกระแสสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่องนั้น ทำให้โฮมสเตย์ในปัจจุบันมีรูปแบบและความหมายที่ปรับเปลี่ยนไปจากเดิมกลายเป็นที่พักแรมที่ผู้พักแรมได้รับความรู้สึกเป็นอิสระ ผ่อนคลาย ปลดปล่อยตนเองจากภาวะความตึงเครียดในวิถีชีวิตประจำวัน ไม่ได้มุ่งเน้นเพื่อหาประสบการณ์ใหม่ ๆ และเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนดังเช่นในอดีต นอกจากนี้ชุมชนและโฮมสเตย์จำเป็นต้องเรียนรู้กระบวนการปรับตัว เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ได้ทันกระแสของสังคม เพื่อการดำรงอยู่ของโฮมสเตย์และลดผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อีกทั้งควรมีการพัฒนามาตรฐานของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ไปสู่สากล ซึ่งเป็นการปรับตัวตามยุคสมัย แต่ในขณะเดียวกัน ต้องรักษาจุดสมดุลของระบบนิเวศ และวิถีชีวิตทางสังคมวัฒนธรรมชุมชนเอาไว้ เพื่อให้การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในบริบทของสังคม ชุมชน ท้องถิ่นไทย มีความยั่งยืน ซึ่งปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น ทั้งในกลุ่มชาวไทยและชาวต่างประเทศมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งชุมชนเพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรม ทัศนกรรมของท้องถิ่น โดยมีโฮมสเตย์ที่มีความหมายมากกว่าเป็นที่พัก เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง ซึ่งยึดเอารูปแบบที่พักเป็นศูนย์กลางและจัดให้มีกิจกรรมในด้านต่างๆ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวรวมอยู่ด้วย การมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมชนบทเป็นจุดขายที่สำคัญ ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจการจัดกิจกรรมที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท จึงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนและเป็นทางเลือกในตลาดท้องถิ่นที่ไม่ใช่คู่แข่งในเชิงพาณิชย์ในพื้นที่ที่มีโรงแรมหรือรีสอร์ท จึงไม่ถือเป็นการประกอบการที่พักในเชิงธุรกิจ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งแผนและนโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวนั้นได้มีการกล่าวถึงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่ควบคู่กับการสร้างสมดุลกับการพัฒนา ซึ่งได้มีการกล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น เพื่อให้เกิดความตระหนักและสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน สามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้สอดคล้องกับหมู่บ้านชาวผู้ไทที่มีที่พักแบบโฮมสเตย์มีรายได้เสริมจากอาชีพที่ทำเป็นประจำ เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของกลุ่มผู้ไทในอีสาน ทำให้หมู่บ้านที่มีการพัฒนาโฮมสเตย์มีชื่อเสียงมากขึ้น อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการโฮมสเตย์ในปัจจุบันประสบปัญหาหลายอย่าง อาทิ คนไม่มาเที่ยว ไม่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักเป็นจำนวนมากได้ สอดคล้องกับ ชูศักดิ์ อินทมนต์ (2562) ได้กล่าวว่า กระบวนการในการบริหารนวัตกรรมการโฮมสเตย์ที่เหมาะสม ได้แก่ 1) สร้างนวัตกรรมที่แปลกใหม่และดึงดูด 2) สร้างนวัตกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) สร้างนวัตกรรมการตลาดเพื่อการแข่งขัน 4) สร้างนวัตกรรมกระบวนการบริหารจัดการที่มีคุณภาพและความโปร่งใส 5) สร้างนวัตกรรมองค์กรเพื่อพัฒนาคนในชุมชน 6) สร้างนวัตกรรมความยั่งยืนกับชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับ ระชานนท์ ทวีผล (2562) ได้กล่าวว่า ส่งเสริมให้เกิดการจัดการอัตลักษณ์โฮมสเตย์ที่ต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ได้แก่ 1) ด้านกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 2) ด้านการบริหารต้นทุนและรายได้ 3) ด้านการ

จัดการทรัพยากรบุคคล 4) การกำหนดตลาดเป้าหมายและการประชาสัมพันธ์ 5) ด้านการบริหารความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น

จากข้อมูลปัญหาดังที่กล่าวมาจึงทำให้ผู้วิจัยมีความต้องการที่จะวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ ศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์ และสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ ซึ่งประกอบด้วย การจัดการความรู้ด้านทรัพยากรชุมชน การจัดการความรู้ด้านการบริหารจัดการภายในองค์กรและเครือข่าย การจัดการความรู้ด้านการสร้างกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว และ การจัดการความรู้ด้านการบริหารจัดการรายได้ผลประโยชน์ ทั้งนี้โดยใช้แนวคิดการจัดการความรู้เป็นแนวคิดในการวิจัยเพื่อเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท
3. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท 4 ด้าน คือ การจัดการความรู้ด้านทรัพยากรชุมชน การจัดการความรู้ด้านการบริหารจัดการภายในองค์กรและเครือข่าย การจัดการความรู้ด้านการสร้างกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว และ การจัดการความรู้ด้านการบริหารจัดการรายได้ผลประโยชน์ โดยผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยทำการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาพรวม จำนวน 18 ชุมชนของจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดมุกดาหาร โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยนำผลจากการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาทำการเลือกพื้นที่จาก 18 ชุมชน ที่มี การนำการจัดการความรู้มาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทครบ

ทั้งกระบวนการและสามารถดำเนินการจัดการความรู้ได้ในระดับดีเยี่ยม และศึกษาชุมชนที่ดำเนินการจัดการความรู้ได้ในระดับปกติมาทำการศึกษาเชิงลึก โดยพิจารณาถึงปัจจัยเงื่อนไขของความสำเร็จ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2

ระยะที่ 3 ผู้วิจัยนำผลการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มาทำการสังเคราะห์เพื่อหารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

ขอบเขตทางด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ที่ทำการวิจัยโดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือเป็นพื้นที่ที่เป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมที่เป็นชาวผู้ไท จำนวน 18 ชุมชนของจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดมุกดาหาร

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท คือ ผู้นำชุมชน และคนในชุมชนที่มีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยว

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) โดยใช้ทั้งวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

วิธีการดำเนินการวิจัย: การวิจัยครั้งนี้จะประกอบด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากการสำรวจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Searching) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ จากข้อมูลทุติยภูมิ เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยเอกสารทางด้านวิชาการ รายงานการวิจัย บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

1.2 การศึกษาในพื้นที่ (Research Area Surveying) เป็นการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ ด้วยการสำรวจข้อมูล การจัดการความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ จากตัวแทนชุมชนจำนวน 18 ชุมชน

ระยะที่ 2 การศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

วิธีดำเนินการวิจัย: ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น คนในชุมชน เครือข่ายที่มีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวและผู้บริหารชุมชน ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแสดงความเห็นหรือให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

2. การสังเกต ผู้วิจัยทำการศึกษาในเชิงลึก ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยจะเข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นบางช่วง และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีการสังเกตวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การทำกิจกรรมในด้านการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

ระยะที่ 3 การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยนำผลจากการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 มาทำสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่เหมาะสมของแต่ละจังหวัด เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ในแต่ละจังหวัดและสังเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขของแหล่งท่องเที่ยวที่ทำให้ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการความรู้ได้ภายใต้รูปแบบดังกล่าว

2. ผู้วิจัยนำผลการศึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย โดยใช้รูปแบบการอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

การจัดการความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไท จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนชาวผู้ไท ในด้านต่างๆ คือ 1) ด้านการบริหารจัดการภายในองค์กรเครือข่าย ประกอบด้วยลักษณะโครงสร้างองค์กรชุมชนชาวผู้ไท ลักษณะการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) 2) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไท ได้แก่วิธีการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไท ประกอบด้วยกระบวนการความรู้ (Knowledge Process) ที่ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนชาวผู้ไท และเครื่องมือ/เทคโนโลยีที่ใช้ในการบริหารจัดการความรู้ของชุมชนชาวผู้ไท 3) ด้านการสร้างกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว ได้แก่ ลักษณะการถ่ายทอด

ความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว กิจกรรมและวิธีจัดการการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว และ 4) ด้านการบริหารจัดการรายได้และผลประโยชน์คือรูปแบบและวิธีการที่ชุมชนชาวผู้ไทใช้ในการบริหารจัดการรายได้ และลักษณะการกระจายผลประโยชน์ให้กับคนในชุมชน แสดงดังภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

ระยะที่ 2 ศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

ปัจจัยเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท โดยผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทำการศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้ชุมชนชาวผู้ไทสามารถดำเนินการจัดการความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนชาวผู้ไทได้ในระดับดีเยี่ยม พบว่าปัจจัยเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ดังนี้

2.1 ปัจจัยเงื่อนไขภายในที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนชาวผู้ไทได้ 5 ปัจจัย แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยภายในที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

โฮมสเตย์ของ กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไท	ปัจจัยภายใน				
	สภาพบริบท ชุมชนชาวผู้ไท	บทบาท ผู้นำ	การบริหารจัดการ ความรู้ขององค์กร	การเป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้	เครื่องมือและ เทคโนโลยีที่ใช้ใน การจัดการความรู้
โฮมสเตย์ที่ 1	มีความเป็นเครือ ญาติและรวมกลุ่ม เป็นเครือข่ายรวม ในชุมชนโดยมี หน่วยงานภาครัฐ ให้การสนับสนุน	ผู้นำแบบ ธรรมชาติ	ไม่มีโครงสร้างการ บริหารการบริหาร ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ ผู้นำชุมชน	มีการแบ่งหน้าที่กัน ทำงานตามความ ถนัดมีวัฒนธรรมการ แบ่งปันและ แลกเปลี่ยนความรู้ มีการจัดบอร์ดแสดง ผลงานของ คณะกรรมการ ชุมชนที่ทำประโยชน์ เพื่อสังคม	
โฮมสเตย์ที่ 2		ผู้นำแบบ เป็น ทางการ	โครงสร้างการ บริหารแบบ ประชาคม		มีการจัดทำ ฐานข้อมูลและ เอกสารเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์
โฮมสเตย์ที่ 3	ชุมชนมีทุนทาง ทรัพยากรการ ท่องเที่ยวทุนด้าน ภูมิปัญญาด้านการ ทำอาหารและทุน ทางเครือญาติใน การสร้างเครือข่าย เพื่อจัดการความรู้ ของชุมชน	ผู้นำแบบ เป็น ทางการ	มีโครงสร้างการ บริหารโดยมี คณะกรรมการใน การดำเนินงานเป็น ฝ่าย	มีการสร้างวิสัยทัศน์ ให้กับคนในชุมชน โดยให้ความสำคัญ ในการวิเคราะห์จุด แข็งจุดอ่อนและ จัดทำแผนความ ต้องการของชุมชน	
โฮมสเตย์ที่ 4	มีลักษณะการ รวมกลุ่มการ ดำเนินงานใน ลักษณะเครือข่าย เศรษฐกิจชุมชน	ผู้นำแบบ เป็น ทางการ	มีโครงสร้างการ บริหารแบบ ประชาคม	ผู้นำชุมชนมีการ สร้างวัฒนธรรมใน การทำงานร่วมกัน โดยให้ คณะกรรมการ ชุมชนได้มีโอกาส	การจัดทำ ฐานข้อมูลของ ชุมชนและ อินเทอร์เน็ตระดับ ตำบล เพื่อ แลกเปลี่ยนข้อมูล

โฮมสเตย์ของ กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไท	ปัจจัยภายใน				
	สภาพบริบท ชุมชนชาวผู้ไท	บทบาท ผู้นำ	การบริหารจัดการ ความรู้ขององค์กร	การเป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้	เครื่องมือและ เทคโนโลยีที่ใช้ใน การจัดการความรู้
				แสดงความคิดเห็น มีการจัดกิจกรรม กลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยน ความรู้การอบรม สัมมนาและ การศึกษาดูงาน	การทำงานการ ประชาสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสาร ระหว่างเครือข่าย นอกพื้นที่
โฮมสเตย์ที่ 5	มีการรวมกลุ่มเป็น เครือข่ายที่มีการ แลกเปลี่ยนความรู้ การศึกษาดูงาน และอบรมสัมมนา ร่วมกันโดย เครือข่ายเศรษฐกิจ ของชุมชนจะมีการ ดำเนินงานและจัด กิจกรรมร่วมกัน	ผู้นำแบบ เป็น ทางการ	มีโครงสร้างการ บริหารโดยมี คณะกรรมการใน การดำเนินงานเป็น ฝ่ายใช้การสร้างการ มีส่วนร่วมโดยให้ สมาชิกเครือข่าย ทำงานโดยรวมกลุ่ม เป็นกลุ่มเครือข่าย วิสาหกิจชุมชน	ให้ความสำคัญกับ การสร้างและพัฒนา องค์กรให้เกิดการ เรียนรู้โดยมีการ สนับสนุนให้คนใน ชุมชนรื้อฟื้นภูมิ ปัญญาท้องถิ่นของ ชุมชนและใช้ระบบ การศึกษาเป็น เครื่องมือในการ เตรียมคนรุ่นใหม่ไม่ แปลกแยกไปจาก ความรู้ในอดีตที่ ชุมชนเคยสั่งสมมา	
โฮมสเตย์ที่ 6	มีทุนทาง วัฒนธรรมทุนทาง ทรัพยากรและทุน ทางเครือญาติโดย สร้างเครือข่าย ภายในชุมชนเพื่อ ประสานงานใน การทำกิจกรรม ร่วมกัน	ผู้นำแบบ เป็น ทางการ	มีโครงสร้างการ บริหารโดยมี คณะกรรมการใน การดำเนินงานเป็น ฝ่ายใช้กระบวนการ มีส่วนร่วมของคนใน ชุมชนในการ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนและจัดทำ		มีการจัดทำ ฐานข้อมูลและ เอกสารเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์

[125]

โฮมสเตย์ของ กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไท	ปัจจัยภายใน				
	สภาพบริบท ชุมชนชาวผู้ไท	บทบาท ผู้นำ	การบริหารจัดการ ความรู้ขององค์กร	การเป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้	เครื่องมือและ เทคโนโลยีที่ใช้ใน การจัดการความรู้
แผนความต้องการ ของชุมชน					
โฮมสเตย์ที่ 7	มีลักษณะการ	ผู้นำแบบ	มีโครงสร้างการ	ผู้นำชุมชนมีการ	การจัดทำ
	รวมกลุ่มการ	เป็น	บริหารแบบ	สร้างวัฒนธรรมใน	ฐานข้อมูลของ
	ดำเนินงานใน	ทางการ	ประชาคม	การทำงานร่วมกัน	ชุมชนและ
	ลักษณะเครือข่าย			โดยให้	อินเทอร์เน็ตระดับ
	เศรษฐกิจชุมชน			คณะกรรมการ	ตำบล เพื่อ
				ชุมชนได้มีโอกาส	แลกเปลี่ยนข้อมูล
				แสดงความคิดเห็น	การทำงานการ
				มีการจัดกิจกรรม	ประชาสัมพันธ์
				กลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยน	การติดต่อสื่อสาร
				ความรู้การอบรม	ระหว่างเครือข่าย
โฮมสเตย์ที่ 8	ชุมชนมีทุนทาง	ผู้นำแบบ	มีโครงสร้างการ	มีการวิเคราะห์จุด	
	ทรัพยากรการ	เป็น	บริหารโดยมี	แข็งจุดอ่อนและ	
	ท่องเที่ยวมีการ	ทางการ	คณะกรรมการใน	จัดทำแผนความ	
	สร้างเครือข่ายเพื่อ		การดำเนินงาน	ต้องการของชุมชน	
	จัดการความรู้ของ				
	ชุมชน				

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าด้านสภาพบริบทชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทจะมีลักษณะที่มีทุนทางวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ด้านบทบาทผู้นำของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำแบบเป็นทางการ ด้านการบริหารจัดการความรู้ขององค์กรจะมีโครงสร้างการบริหารทุกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทโดยมีคณะกรรมการดำเนินงานเป็นผู้ดำเนินการ ด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ทุกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทจะมีการศึกษาดูงาน จัดสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน ร่วมแสดงความคิดเห็นของสมาชิก และด้านเครื่องมือและ

เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการความรู้แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทจะจัดทำฐานข้อมูล และใช้ระบบอินเทอร์เน็ตในการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ

2.2 ปัจจัยเงื่อนไขภายนอกที่ความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท แหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ทั้ง 8 แห่งมีปัจจัยภายนอกที่ความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท คือ 1. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ 2. การได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการภายนอก สามารถอธิบายได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยภายนอกที่สัมพันธ์กับการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

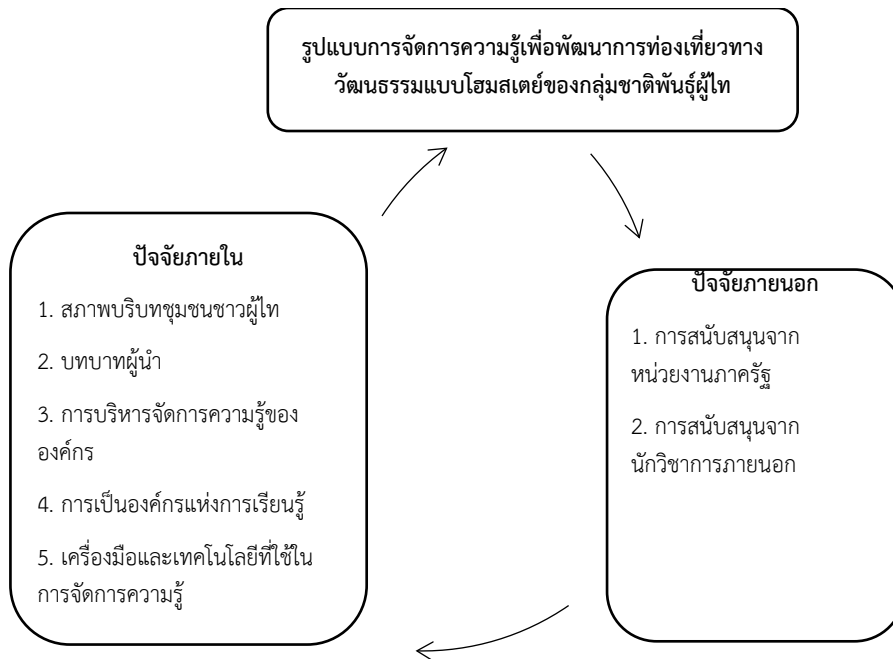
โฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท	ปัจจัยภายนอก	
	การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ	การสนับสนุนจากนักวิชาการภายนอก
โฮมสเตย์ที่ 1	ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนด้านการจัดเก็บความรู้ในลักษณะเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	
โฮมสเตย์ที่ 2	ได้รับการสนับสนุนด้านการจัดกิจกรรมจากสำนักงานเขตโดยมีการดำเนินงานในลักษณะโครงการ	ได้รับการสนับสนุนในลักษณะการฝึกอบรมจากนักวิชาการ
โฮมสเตย์ที่ 3	ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในลักษณะการฝึกอบรม	นักวิชาการเข้ามาให้การสนับสนุนในการพัฒนางานวิจัยและฝึกอบรม
โฮมสเตย์ที่ 4	ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณประชาสัมพันธ์ การจัดทำคู่มือการบริหารจัดการท่องเที่ยวในระดับชุมชนชาวผู้ไทโดยมีการให้งบประมาณสนับสนุนด้านการศึกษา	สถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญที่สร้างการเรียนรู้ผ่านระบบการศึกษา เช่น การจัดทำโครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนการจัดกิจกรรมสืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

โฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์		ปัจจัยภายนอก
ผู้ไท	การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ	การสนับสนุนจากนักวิชาการภายนอก
	ดูงาน และจัดตั้งเป็นศูนย์ถ่ายทอดความรู้ของชุมชน	ท้องถิ่นของชุมชนการจัดกิจกรรม ฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
โฮมสเตย์ที่ 5	การสนับสนุนงบประมาณด้านการฝึกอบรมให้กับคนในชุมชนชาวผู้ไท เช่น การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น /การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน /การประชาสัมพันธ์และจัดทำฐานข้อมูลชุมชน	สถาบันการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมให้ความรู้กับคนในชุมชนชาวผู้ไท โดยมีการจัดทำวิจัยในลักษณะให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับนักวิจัยเช่น การจัดทำวิจัยเพื่อพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไท
โฮมสเตย์ที่ 6	การสนับสนุนงบประมาณด้านการฝึกอบรมให้กับคนในชุมชนเช่น การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น /การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน /การประชาสัมพันธ์และจัดทำฐานข้อมูลชุมชน	สถาบันการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมให้ความรู้กับคนในชุมชนชาวผู้ไท มีการจัดกิจกรรมเพื่อสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนชาวผู้ไท โดยมีนักวิชาการเข้ามาให้การสนับสนุนในการพัฒนางานวิจัยและฝึกอบรม
โฮมสเตย์ที่ 7	ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายหน่วยงานภายนอก	
โฮมสเตย์ที่ 8	ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในลักษณะการฝึกอบรม	

จากตารางที่ 2 พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ แหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่สามารถจัดการความรู้ได้ในระดับดี จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในด้านงบประมาณ ในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายทั้งชาวไทยและต่างประเทศ โดยได้ทำการประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งสื่อมวลชนและสื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ แผ่นพับ ใบปลิว ป้ายผ้า สารคดีทางโทรทัศน์และวิทยุ บทความ ใน

หนังสือพิมพ์และนิตยสาร การจัดงานเทศกาลต่าง ๆ และการจัดทำเว็บไซต์ เพื่อเป็นฐานข้อมูลของชุมชนชาวผู้ไท นอกจากหน่วยงานภาครัฐจะให้การสนับสนุนในเรื่องการจัดทำฐานข้อมูล การจัดเก็บองค์ความรู้ของชุมชนชาวผู้ไทแล้ว จากผลการศึกษาพบว่าชุมชนชาวผู้ไทส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนการจัดการความรู้ในรูปของการแลกเปลี่ยนความรู้ การฝึกอบรม การศึกษาดูงานการแลกเปลี่ยนความรู้ในลักษณะดังกล่าวเป็นขั้นตอนในการแสวงหาความรู้ของชุมชนชาวผู้ไทเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการทำงานในการจัดการความรู้ของชุมชนชาวผู้ไทนอกจากจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในรูปของนโยบายและงบประมาณหน่วยงานภาครัฐยังได้มีให้ความร่วมมือในเรื่องการจัดเก็บองค์ความรู้ของชุมชนชาวผู้ไทและการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเครือข่าย นอกจากหน่วยงานภาครัฐที่เป็นตัวสนับสนุน การจัดการความรู้สู่สมวลชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ทั้งนี้เนื่องจากสมวลชนเป็นปัจจัยภายนอกที่รัฐใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้ความสำคัญกับสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์ซึ่งสื่อต่าง ๆ เหล่านี้จะมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยวได้รับทราบทำให้คนในชุมชนชาวผู้ไทเกิดการตื่นตัวและทำให้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไทเป็นที่รู้จักแก่บุคคลภายนอก ส่วนการได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการภายนอก แหล่งท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ทั้ง 8 แห่งจะได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายนักวิชาการในรูปของการสร้างความรู้ในการจัดการทรัพยากรชุมชนชาวผู้ไท การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในด้านการถ่ายทอดความรู้ด้านข้อมูลชุมชนชาวผู้ไท การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวในอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรชุมชนชาวผู้ไทและการจัดเก็บข้อมูลในรูปของฐานข้อมูลชุมชนชาวผู้ไท และงานวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไทการได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการภายนอกทำให้ชุมชนชาวผู้ไทมีการทดลองปฏิบัติรู้และเข้าใจตนเองและชุมชนมากขึ้นและทำให้การดำเนินงานของชุมชนชาวผู้ไทได้ข้อสรุปในการจัดการอย่างมีทักษะ โดยเน้นกระบวนการคิด การวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูล ซึ่งงานวิจัย ต่าง ๆ ที่นักวิชาการนำลงมาทำร่วมกับคนในชุมชนชาวผู้ไททำให้คนในชุมชนชาวผู้ไทเห็นความสำคัญของการได้แลกเปลี่ยนความรู้ โดยมีเวทีให้ทดลองปฏิบัติรู้และเข้าใจปัญหาของตนเองและชุมชนชาวผู้ไท ทำให้ได้ข้อสรุปในการจัดการอย่างมีทักษะโดยกระบวนการแต่ละขั้นตอนจะผ่านการกลั่นกรองจากเวทีการแลกเปลี่ยนจนกลายเป็นภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหาของชุมชนชาวผู้ไท

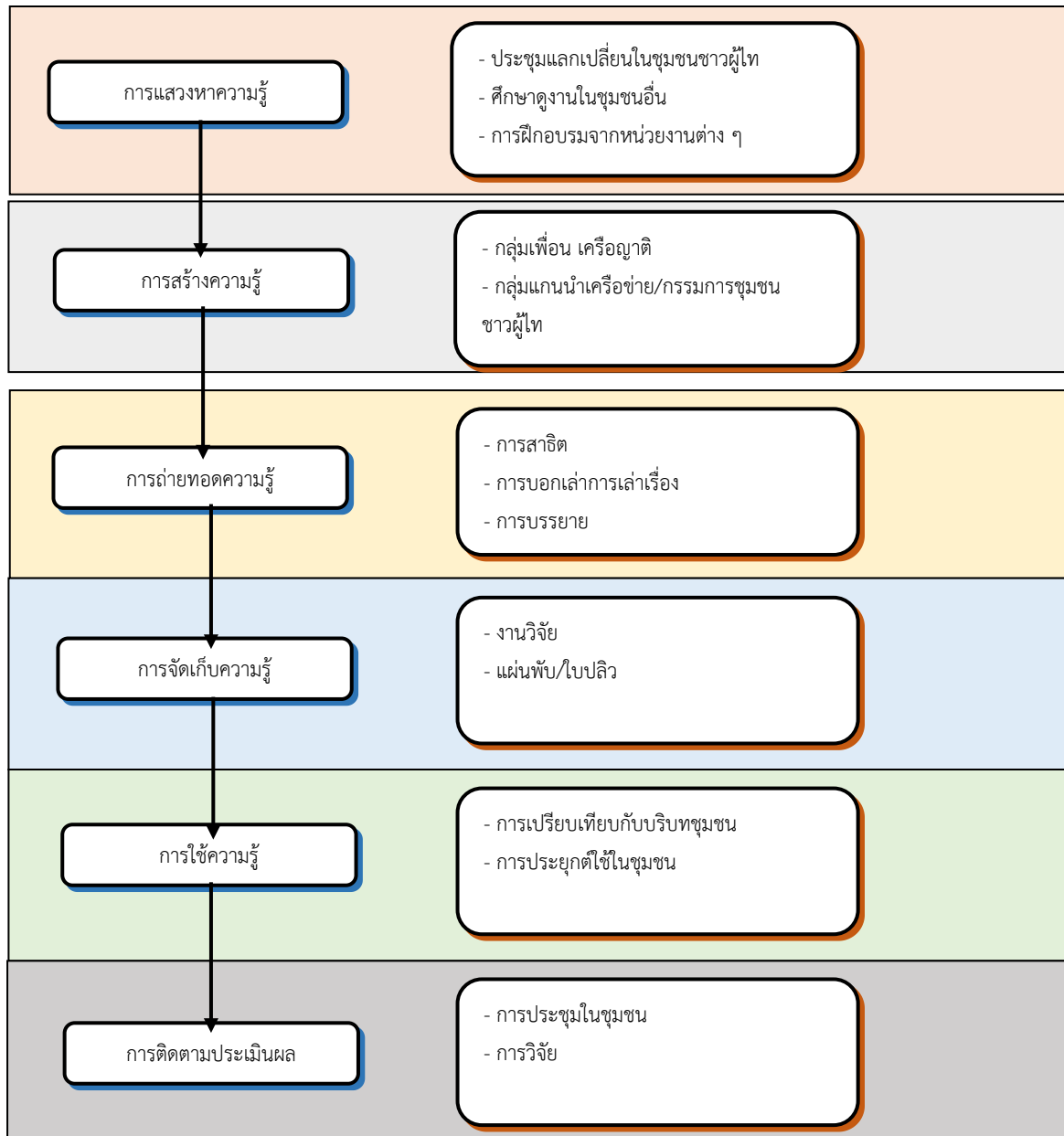
โดยสามารถสรุปปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ได้ดังภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

ระยะที่ 3 ผลการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

ผลการศึกษาการจัดการความรู้ของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนชาวผู้ไททั้ง 8 แห่ง สามารถนำมาสรุปเป็นรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท 4 ด้าน คือ 1) การจัดการความรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไท 2) รูปแบบการจัดการความรู้ด้านการสร้างกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว 3) รูปแบบการจัดการความรู้ด้านการจัดการเครือข่าย และ 4) รูปแบบการจัดการความรู้ด้านการจัดการรายได้และผลประโยชน์ รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่ผู้วิจัยพบในพื้นที่ศึกษาประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน คือ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การถ่ายทอดความรู้ การจัดเก็บความรู้ การใช้ความรู้ และการประเมินผลการจัดการความรู้ ดังนั้นการสร้างแบบจำลองทางทฤษฎีมาใช้เป็นกรอบชั่วคราวในการศึกษา ผู้วิจัยจึงสร้างแบบจำลองทางทฤษฎีการจัดการความรู้ที่มีขั้นตอนการจัดการความรู้ครบทั้ง 6 ขั้นตอน และเมื่อนำแบบจำลองดังกล่าวไปใช้ศึกษา พบว่ารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท มีขั้นตอนที่แตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยเงื่อนไขภายในและภายนอกชุมชนชาวผู้ไทของพื้นที่ศึกษา ทั้งนี้ในแต่ละขั้นตอนมีปัจจัยภายในและภายนอกที่เป็นตัวสนับสนุนให้การจัดการความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไทประสบความสำเร็จที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ แสดงดังภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 รูปแบบการจัดการความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไทที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

อภิปรายผลการวิจัย

1. การจัดการความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไท จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนชาวผู้ไท ในด้านต่างๆ คือ 1) ด้านการบริหารจัดการภายในองค์กรเครือข่าย ประกอบด้วยลักษณะโครงสร้างองค์กรชุมชนชาวผู้ไท ลักษณะการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) 2) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไท ได้แก่ รูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไท ประกอบด้วยกระบวนการความรู้

[131]

(Knowledge Process) ที่ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนชาวผู้ไท และเครื่องมือ/เทคโนโลยีที่ใช้ในการบริหารจัดการความรู้ของชุมชนชาวผู้ไท 3) ด้านการสร้างกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว ได้แก่ ลักษณะการถ่ายทอดความรู้ให้นักท่องเที่ยว กิจกรรมและวิธีจัดการการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว และ 4) ด้านการบริหารจัดการรายได้และผลประโยชน์คือรูปแบบและวิธีการที่ชุมชนชาวผู้ไทใช้ในการบริหารจัดการรายได้และลักษณะการกระจายผลประโยชน์ให้กับคนในชุมชน รูปแบบการจัดการความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไทประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ จากผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไท เป็นลักษณะของการจัดการความรู้ที่มีขั้นตอนของวงจรการจัดการความรู้ ตามแนวคิดของเมเยอร์และแซค (Meyer & Zack, 1996) แต่อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาพบว่าชุมชนที่มีลักษณะการบริหารโดยผู้นำธรรมชาติและไม่มีโครงสร้างองค์กรชุมชนที่มีแบบแผนแต่มีบริบทชุมชนชาวผู้ไทที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกันสูงสูงโดยในการจัดการความรู้นั้นจะให้ความสำคัญกับความรู้ที่เป็น (Tacit knowledge) ของผู้นำชุมชน จากการแลกเปลี่ยนกับสมาชิกเครือข่าย และจากการศึกษาดูงาน ซึ่งการแสวงหาความรู้ใน 3 ลักษณะข้างต้นถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนชาวผู้ไทสามารถจัดการความรู้ได้โดย การแสวงหาความรู้ในการจัดการทรัพยากรชุมชนชาวผู้ไทมีจุดร่วมที่เหมือนกัน คือ การให้ความสำคัญในเรื่องของการศึกษาดูงาน การฝึกอบรม และการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งความรู้สาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Wiig (1993) ที่ให้ความสำคัญกับเสาหลักของการจัดการความรู้ (Pillar of Knowledge Management) ประกอบไปด้วย 1. ความรู้ที่เป็นความรู้สาธารณะ 2. กลุ่มความรู้ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ 3. กลุ่มความรู้ส่วนบุคคล (Wiig, 1993) ในส่วนของการการสร้างความรู้ในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไท มีการสร้างความรู้ผ่านกลุ่มเครือข่าย กลุ่มแกนนำเครือข่าย คณะกรรมการชุมชน โดยใช้การแลกเปลี่ยนความรู้กันภายในกลุ่ม ความรู้ที่นำมาแลกเปลี่ยนจะเป็นการสืบค้นประวัติศาสตร์ชุมชนชาวผู้ไท ชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดตั้ง มีการจัดตั้งทีมงานหรือคณะกรรมการเพื่อแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยมีการรวมกลุ่ม ทบทวนตนเองค้นหาทุนของท้องถิ่น และมีการถ่ายทอดความรู้ในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไท

2. ปัจจัยเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท โดยผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทำการศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้ชุมชนชาวผู้ไทสามารถดำเนินการจัดการความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนชาวผู้ไทได้ในระดับดีเยี่ยม พบว่า 1) ปัจจัยเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท คือ ปัจจัยเงื่อนไขภายในที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนชาวผู้ไทได้ 5 ปัจจัย คือ บทบาทผู้นำ บริบทชุมชนชาวผู้ไท การบริหารจัดการความรู้ขององค์กร วัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร และเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการความรู้ 2) ปัจจัยภายนอกที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนชาวผู้ไท 2 ปัจจัย คือ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และการได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการ สอดคล้องกับ

สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน (2556) พบว่า ชาวไทยพวน อ.ปากพลี เป็นกลุ่มที่มีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์และมีทุนทางสังคมที่น่าสนใจ อีกทั้งมีระบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยวิเคราะห์องค์ประกอบทุนทางสังคมแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามการแบ่งประเภททุนทางสังคมของสำนักพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต โดยมีทุนมนุษย์ ชาวไทยพวน อ.ปากพลี มีความเป็นมิตร ช่วยเหลืออุปถัมภ์กันระหว่างคนในชุมชน อีกทั้งมีปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะที่หลากหลาย และได้มีการรวบรวมรายชื่อครูภูมิปัญญาทางด้านต่างๆของชาวไทยพวน จำนวน 22 ท่าน ด้านทุนสถาบัน มีการรวมตัวของกลุ่มคนเป็นองค์กรที่มีศรัทธา ความเชื่อมั่น และจิตสำนึกร่วมกัน มีการรวมกลุ่มและสถาบันทางสังคมเป็นเครือข่ายที่มีพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนความเป็นกลุ่มก้อน ทำให้มีศักยภาพและพลังช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ มีคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการประสานงานกับคณะกรรมการส่วนกลาง มีการกำหนดกฎกติกาในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน เช่น ข้อตกลงเกี่ยวกับการจัดการที่พักโฮมสเตย์ และสอดคล้องกับสอดคล้องกับวิซุตา ให้เจริญ (2558) ที่ได้จัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนซึ่งยึดหลักการสำคัญอยู่ 4 ประการ คือ 1) ต้องมีการจัดสรรนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามากิจกรรมโฮมสเตย์ 2) ทำกิจกรรมท่องเที่ยว โดยไม่มุ่งหวังรายได้เป็นหลักแต่สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยผสานการประกอบอาชีพการอนุรักษ์ธรรมชาติ และการท่องเที่ยวให้เป็นเรื่องเดียวกัน 3) ต้องมีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม และ 4) กระบวนการควบคุมการดำเนินงาน ซึ่งกระบวนการจัดการดังกล่าวสามารถกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวและคนในชุมชน ให้หันมาร่วมมือกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนตามแนวทางของการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

3. รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย พบว่าชุมชนชาวผู้ไทที่สามารถจัดการความรู้ได้ในระดับดีจะมีขั้นตอนการจัดการความรู้ ครบทั้ง 6 ขั้นตอน คือ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การถ่ายทอดความรู้ การจัดเก็บความรู้ การใช้ความรู้ และการประเมินผลการจัดการความรู้ ทั้งนี้ในแต่ละขั้นตอนจะมีปัจจัยภายในและภายนอกที่เป็นตัวสนับสนุนให้การจัดการความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนชาวผู้ไทประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ ยวนุช ทินนะลักษณ์ (2549) กล่าวว่า การแสวงหาความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ได้สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ทุนทุกประเภทที่มีอยู่ในชุมชน ดังนั้นหากความรู้ไม่พอหรือยังขาดอยู่จึงจะขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ จากนั้นเมื่อองค์กรชุมชนได้แสวงหาความรู้ที่จำเป็นได้แล้วจะทำการพิจารณาถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชน และสอดคล้องกับ แนวคิดของ จตุพร หล้าใจ (2550) ที่ว่าการจัดการความรู้เพื่อจัดการทรัพยากรชุมชนนั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีรูปแบบการเรียนรู้ 3 ลักษณะคือ 1) การเรียนรู้จากการวิเคราะห์คิดค้น และผสมผสานจากองค์ความรู้ภายนอก 2) มีการถ่ายทอดความรู้และกระจายความรู้ที่ได้รับการยอมรับในชุมชน 3) การประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาในเรื่องของปัจจัยเงื่อนไขที่ความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพโครงสร้างทางสังคมลักษณะองค์กรชุมชน ว่ามีโครงสร้างที่แตกต่างกันหรือไม่ หากหน่วยในการวิเคราะห์เป็นชุมชนชุมชนอาจมีโครงสร้างในการบริหารที่แตกต่างกัน

2. ข้อเสนอแนะต่อวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการสังเกต ซึ่งผู้วิจัยถือเป็นคนนอก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจต่อกลุ่มเป้าหมาย โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ควรคำนึงถึงสถานการณ์ความเป็นจริงด้วยว่ากลุ่มเป้าหมายมีความพร้อมต่อวิธีการนี้หรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). *นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จตุพร หล้าใจ. (2550). *กระบวนการเรียกร่องสิทธิการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูศักดิ์ อินทมนต์. (2562). รูปแบบการจัดการธุรกิจนวัตกรรมโฮมสเตย์ในชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยว. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*. 39(6), 85-103.
- ณัฐชา ธนาภรณ์, กัญญพัสดิ์ กล่อมธงเจริญ, ภูษนิศา เตชเถกิง และปรีดา ศรีนฤวรรณ. (2564). *กลยุทธ์การจัดการธุรกิจโฮมสเตย์ ภายใต้สถานการณ์โควิด 19 กรณีศึกษา หมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่*. รายงานวิจัย. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ประภาพรรณ อุ่ณอบ. (2549). *หน่วยการจัดการความรู้ภาคประชาสังคม. ฝ่ายติดตามประเมินผลภายในและสังเคราะห์องค์ความรู้ โครงการวิจัยและพัฒนาชีวิตสาธารณะท้องถิ่นน่าอยู่*. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ. ลิฟวิง.
- ยุวณช ทินนะลักษณ์. (2549). *ปริศนาภูมิปัญญาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจิตรศิลป์.
- ระชานนท์ ทวีผล. (2562). *แนวทางการจัดการอัตลักษณ์โฮมสเตย์ไทย กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*. 14(48), 22-33.
- วิษชุดา ไข่เจริญ. (2556). *การจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา : ชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สงกรานต์ ธงแก้ว. (2550). *การพัฒนาศักยภาพโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวธรรมชาติ บ้านต้นเกลือ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์*. รายงานวิจัย. อุตรดิตถ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน. (2556). *ทุนทางสังคมกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชาวไทยพวน อ.ปากพลี จ.นครนายก*. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 16 (1).
- Meyer, M., & Zack, M. (1996). The design and implementation of information products. *Sloan Management Review*. 37 (3), 43 – 59.
- Wiig, K. (1993). *Knowledge Management Foundations*. Arlington, TX: Schema Press.

[134]